

Aluminiji

Časopis družbe Talum d.d., Kidričevo, februar 2007, številka 2

Intervju s slikarjem Dušanom Fišerjem

Iz vsebine

4-5 Pretaljevanje

6 Naše drugo zlato

7 Dohodnina za leto 2006

8-12 Intervju

14-15 Arhitektura, ki bo preživela naš čas

16-17 Reportaža

18 Fotografija meseca

19 Kolumna

20-21 Fotoreportaža

22 Sindikat

23 Križanka

Časopis družbe Talum.

Naslov uredništva: Talum, d.d.

2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,

telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103

e-pošta: ivo.ercegovic@talum.si

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov

Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrncič

in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,

Srdan Mohorič, član

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak

Oblikovanje: Darko Ferlinc

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor

Tisk: Bezjak tisk, Maribor

Kultura in Talum

IVO ERCEGOVIĆ
GLAVNI UREDNIK

Na kulturni praznik, 8. februarja, sem žal tudi sam moral v službo za nekaj ur, da »nadaljujem pogovor« z Dušanom Fišerjem, ki sva ga začela dan prej. Dokler so bili vtisi še sveži, sem moral narediti vsaj koncept članka. Pri odhodu me je žena prosila, da nekje za vsak primer kupim sveže mleko. Vnukec pač. Bom že našel, na Ptujju so veliki centri, sem si mislil. Ni bilo treba iskati, že prva trgovinica v Vičavi je bila odprta. Vprašal sem trgovko, starejšo, zelo prijazno gospo, kako to, da delajo: »Saj za nas ni več praznikov. Ravnokar je en gospod razlagal, da je vse odprto, tudi trgovine s pohištvom delajo. Kaj čem, če nimaš velikih šol, moraš ubogati.«

Na poti naprej sem razmišljal, kako ljudje vdano še danes sprejemajo svojo usodo. Posebej o trgovkah krožijo različne govorice o izkoriščanju. Tudi meni je mati govorila, naj se pridno učim, da mi ne bi bilo treba garati ... Toda to je bilo včasih, ko je že kruh veliko pomenil. Zato smo ga cenili enako, kot smo cenili delo in delavca. Za kulturo medsebojnih odnosov gre. Ni kultura samo spoštovanje Prešerna – pa še to samo nekaj dni v letu.

V Talumu je kultura del našega vsakdana. V tej številki Aluminija objavljamo pogovor z akademskim slikarjem, našim zunanjim sodelavcem Dušanom Fišerjem. Odprl nam je svojo hišo in svojo dušo. Morda se vam bo pogovor z njim zdel težak, nerazumljiv, toda izplača se potruditi. V poglablja-

nju v njegov svet sva prišla daleč, do izvirne dobrote oziroma do Boga v človeku. Takšnega, ki ni vsemogočen in nam ni vsiljen od zunaj. Odnos Taluma do kulture nam jasno ponazarja likovna kritičarka dr. Marjeta Ciglencečki, ki pravi, da so Fišerjeva dela pomemben del Talumove zbirke slik, ki upravičeno velja za eno najdragocenejših zbirk sodobne likovne ustvarjalnosti na Slovenskem.

Na razvojno-proizvodnem področju je glavna tema pretaljevanje odpadnega aluminija. Peč, ki jo lahko štejemo med največje v svetu, pa je že v zagonu, in ko boste te vrstice brali, bo prvi aluminij iz nje že zunaj. Marko, Andreja in Marjan so nam pojasnili proces nastanka novega obrata. Vse večje projekte, že od prvega MPPAI-a dalje, so spremljali izjemni posegi in dosegali smo tudi izjemne rezultate. Zakaj jih ne bi tudi tokrat?

»Talumova zbirka slik upravičeno velja za eno najdragocenejših zbirk sodobne likovne ustvarjalnosti na Slovenskem.«

Ne prezrite reportaže. Tudi ta je v počastitev meseca kulture, saj govori o Pihalnem orkestru Talum, o njihovem dirigentu Bolgaru Štefanu Garkovu. Pot tega orkestra, ki se je začela leta 1948, pove, kaj zmoreta trdna volja in srčna kultura slehernega člana. Zato jih imamo radi. Zato je dvorana vedno polna. Velike zasluge za vse to ima Darko Ferlinc, ki skrbi za kulturne dejavnosti, tudi za orkester.

Veseli nas, da je bila zgodba družine Potočnik sprejeta z razumevanjem. V Talumu jim bomo tudi v naprej v vsah pogledih stali ob strani.

Pretaljevanje

IVO ERCEGOVIĆ

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Besedo pretaljevanje smo v Talumu začeli resneje uporabljati šele zadnja leta. Danes lahko rečem, da je postala hit številka ena. Najbolj ji konkurira termin ulivanje, ki smo ga začeli uporabljati šele lani, je pa ulivanje ulitkov tehnično bolj zahtevno, po količinski plati pa še zdaleč ne dosega kapacitete pretaljevanja. Šele leta 2012 bomo namreč dosegli proizvodnjo 10.000 ton ulitkov. Obe področji pa predstavljata najpomembnejši del nove strategije razvoja Taluma. Do sedaj smo vas redno obveščali o poteku projekta pretaljevanja. Sedaj, ko je nova peč v fazi zagona, pa smo zaprosili vodjo celotnega projekta Marka Drobniča, vodjo podprojekta livarne zlitin Marjana Krošla in nadzornico gradbenih del Andrejo Srečkovič, da na kratko pojasnijo značilnosti gradnje. Milan Firbas, vodja postopka obzidave peči, bo svoj prispevek pripravil za naslednjo številko. Pred tem pa na kratko nekaj o začetkih pretaljevanja v Talumu.

»Idea o pretaljevanju se je porodila v obdobju 1996/97, ko smo v sodelovanju s Hydro Aluminiumom dokončali velik projekt posodobitve drogov ... Spontano se je porodila ideja o pretaljevanju odpadnega aluminija, kjer smo videli priložnost za največje prihranke ... Vsem začetnim težavam navkljub nam je leta 1998 uspelo pre-

taliti prvih 300 ton, naslednje leto pa 800 ton. To je bil tisti čas velik dosežek, težav pa smo imeli pri tem več kot danes z 20.000 tonami.« To je izjavil Zvone Banko v obširnem intervjuju za Aluminij maja 2005 in nadaljeval: »Tako smo leta 2000 uporabili že 5.000 ton odpadnega aluminija. Izgradnja novega agregata in posodobitev sistema pretaljevanja sta se izvajali v obdobju 2001/2002. Prvi sadovi tega dela so se pokazali v letu 2003, ko je količina odpadnega aluminija preseгла 8.000 ton.« Tako velike količine so zahtevale nov pristop pri nabavi. Z izgradnjo Livarne livarskih zlitin pa sta se obseg in način delovanja livarn močno spremenila. Vodstvo Taluma se je pravočasno odzvalo na nove izzive, poleg tega je novo strategijo razvoja narekovalo tudi napovedano zaprtje elektrolize B. Tako sta s 1. januarjem 2004 tudi uradno nastali dve livarni in nova Služba za upravljanje s kovinami, vodenje katere je prevzel Banko.

Danes, ko gre proti koncu najnovejši projekt pretaljevanja aluminija, ko se načrtuje pretaljevanje do 70.000 ton, so bile nujne nove organizacijske spremembe. Tako je Banko prevzel vodenje trženja, v katerega so vključeni tudi strokovnjaki za sodoben način trženja. Službo za upravljanje s kovinami pa je prevzel Darko Varžič.

Nova dvokomorna peč za pretaljevanje aluminija že v pogonu

MARKO DROBNIČ

Kot smo v Aluminiju že pisali, se je projekt Pretaljevanje odpadnega aluminija z začetkom leta 2007 prevesil v zaključno fazo. Gradbena dela so večinoma, razen nekaterih detajlov, na vseh objektih dokončana. Montaža večine naprav v sklopu projekta je opravljena, trenutno pa potekata še zagon in vzpostavitev proizvodnje pri procesu mehanske predelave odpadkov ter začetku pretaljevanja v novi dvokomorni talični peči v Livarni livarskih zlitin.

Proces mehanske predelave odpadnega aluminija, ki smo ga umestili v tehnološki del skladišča odpadnega aluminija in zagnali v začetku februarja 2007, nam bo omogočal predelavo različnega spektra odpadnega aluminija z večjo količino različnih primesi. Drobilnik, granulator in separatorji so bili že testirani in po začetnih zagonskih težavah izpolnjujejo predvidena projektna pričakovanja. Aktivnosti, ki jih bomo v prvi polovici leta še izvedli, bodo povezane z zmanjševanjem hrupa in emisij prahu na določenih napravah. Podrobnejše značilnosti celotnega procesa mehanske predelave odpadnega aluminija, pri katerem nas sedaj čaka faza poskusnega obratovanja in s tem optimizacija procesa v smeri maksimalne izkoriščenosti naprav, bomo opisali v naslednji številki Aluminija.

Livarna livarskih zlitin je povečana za objekt, v katerem je že nameščena nova dvokomorna talična peč T4. Peč je trenutno v fazi gretja; prvo pretaljevanje v njej pa je predvideno v zadnjem tednu februarja. Več o celotnem projektu je zapisano v nadaljevanju. Edini projekt, za katerega smo februarja podpisali pogodbo in ga bomo rea-

lizirali do julija 2007, pa je povezan z rekonstrukcijo obstoječe čistilne naprave v Livarni livarskih zlitin. Zaradi povečevanja pretaljevanja aluminija tudi v obstoječih taličnih pečeh v Livarni livarskih zlitin je treba čistilno napravo dograditi in nadgraditi. Dela pri predelavi čistilne naprave smo oddali podjetju Handte, ki se je zelo izkazalo že pri izgradnji čistilne naprave za odpraševanje v Livarni gnetnih zlitin.

Preostala dela v okviru projekta so zaključena, čakamo le še na dobavo vozila Glama za šaržiranje odpadnega aluminija v talične peči Livarne livarskih zlitin, ki pa bo zaradi težav dobavitelja pri dobavi posameznih segmentov vozila dobavljeno marca letos.

»Vodstvo Taluma se je pravočasno odzvalo na nove izzive ...«

Do danes smo v projekt investirali 14 mio evrov, predračunska vrednost celotnega projekta pa znaša 25 mio evrov. Zagotovo se sprašujete, kako je mogoče, da je projekt v zaključni fazi, porabili pa smo komaj dobro polovico sredstev. Pojasniti moram, da so nižje investicijske vrednosti posledica dobro sklenjenih pogodb in dejstva, da vseh predvidenih sredstev za investicijo v tem trenutku še ne bomo porabili, ker smo med izvedbo projekta ugotovili, da bi bilo vlaganje v termično obdelavo odpadnega aluminija, dodatno novo talično peč in rekonstrukcijo obstoječe livne peči še preuranjeno. Te investicije bodo zagotovo predmet nadaljevanja druge faze projekta pretaljevanja aluminija.

Marko Drobnič

Marjan Krošl

Andreja Srečkovič

Milan Firbas

Prva talina zadnje dni februarja

MARJAN KROŠL

Izgradnja peči se približuje koncu. Trenutno se suši obzidava, prva talina bo v peči zadnje dni februarja. S tem bo prvi del projekta zaključen, sledili bodo spoznavanje in izboljšave delovanja peči ter prilagoditev celotne proizvodnje livarskih zlitin novemu konceptu, to je uporabi odpadnega aluminija kot osnovne surovine za njihovo proizvodnjo.

Še nekaj besed o zasnovi peči. Gre za novo generacijo dvokomornih talilnih peči, naša je druga tovrstna v svetu. Peč je v osnovi podobna pečema S6 in R1, ki v Talumu že obratujeta, razlike so predvsem v velikosti, načinu zalaganja odpadnega aluminija v peč, predgrevanju materiala v peči in načinu taljenja. Tako zalaganje ne poteka skozi stranska vrata peči kot običajno, temveč skozi odprtino na stropu peči. V jašku peči je vedno večja količina odpadnega aluminija, ki se enakomerno predgreje, taljenje pa poteka z »naplavljanjem« odpadnega aluminija s talino. Vse te spremembe omogočajo optimalnejše izkoristke uporabljenih materialov in zemeljskega plina kot goriva ter zagotavljajo ugodne delovne razmere brez škodljivih vplivov na okolje.

Izvedbe projekta smo se zaradi znižanja stroškov lotili podobno kot vrsto projektov pred tem: projektant peči je dobavil opremo in opravil nadzor, obzidavo peči in vsa montažna dela smo oddali drugim zunanjim izvajalcem, sami pa poskrbeli za koordinacijo in nadzor izgradnje. Projektiranje prelivnih žlebov je bilo izvedeno v DE Vzdrževanje. Seveda povsem brez težav ni šlo, a večjih odstopanj od začrtanih dejavnosti ni bilo. Časovno sicer nekoliko zaostajamo za rokom izvedbe, predvsem zaradi dejstva, da je bil zelo kratek rok zaradi napovedane zaustavitve elektrolize B praktično »izsiljen« med pogajanj z dobaviteljem opreme. Kot zanimivost lahko navedem, da je bil določen izjemno kratek, le nekajdnevni čas sušenja obzidave peči, še nikoli pa se v Talumu med sušenjem livarskih peči nismo srečali s tako ogromno količino vlage, kot se je izločila v prvi fazi sušenja te peči. Pravi potoki. Temu primerno smo seveda podaljšali čas sušenja na nam »normalne« tri tedne. Uvodni del zgodbe se tako počasi končuje. Peč je zgrajena do mere, ki omogoča testno proizvodnjo in preverjanje funkcionalnosti. S strani Taluma je bila v projekt do sedaj vključena le manjša projektna skupina. Ta ekipa se zdaj širi na zaposlene, ki se bodo vsak dan operativno srečevali z novo pečjo: posluževalce in vzdrževalce naprav v Livarni livarskih zlitin. Po izkušnjah iz preteklih projektov prihajajo »presenečenja« pred-

vsem po zagonu novih naprav, sem pa prepričan, da bomo s skupnimi močmi kos izzivom, ki so pred nami. Zgodba pa bo dobila svoj epilog šele ob maksimalnem izkoristku zmognosti peči, za kar pa je potreben čas in nujni odgovori na kar nekaj vprašanj glede prodaje zlitin in nabave ustreznega odpadnega aluminija za njihovo proizvodnjo.

Korektno delo celotne ekipe in pomoč vzdrževalcev v vsakem trenutku

ANDREJA SREČKOVIČ

Začetek leta 2006 je bil zame prelomnica. Soočiti sem se morala z novim delom, z novimi zadolžitvami, z novimi projekti. In glede na to, da smo ljudje zelo prilagodljivi ali po domače »raztegljivi«, sem se kar hitro preklonila na novo.

Februarja 2006 se je v Projektu pretaljevanja odpadnega aluminija začelo projektiranje povečanja zgradbe Livarne zlitin. Izdelava projektne dokumentacije je bila zaupana podjetju TMD s Ptuja, izvedba gradbeno-obrtniških del pa Gradbenemu podjetju Ptuj in izbranim podizvajalcem.

Konstruktivsko objekt sestavljajo beton, jeklo in seveda aluminij. Zasnovan je kot proizvodni del z elektrokomandnim prostorom in pros-

torom čistilne naprave ter skladiščni del, vključno z dvema nadstrešnicama. Objekt je armiranobetonska montažna triladijska hala, nepodkletena, katere proizvodni del je prepleten s tehnološkimi temelji, jaški za električno napeljavo in vgrajenimi cevmi za kabelsko povezavo, jamo za dvizhno mizo in kinetami.

Proizvodna hala, velika 48 krat 42 metrov in s svetlo višino 14 metrov, je zaradi zahtev tehnologije skonstruirana kot ena ladja, katere strešni nosilci so zaradi premostitve širine jeklena palična konstrukcija. Skladiščni del pa sestavljata dve ladji manjših razponov, ki sta v celoti armiranobetonski.

Pripravljalna dela, vključno z rušitvenimi, so se začela maja 2006. Roki izvedbe so bili kratki, vmes so bili projektirani še tehnološki temelji.

Težave so se pojavljale predvsem na področju usklajevanja različnih izvajalcev hkrati, saj so se na gradbišču istočasno prepletali gradbinci, montažerji armiranobetonske montažne konstrukcije, jeklarji, električarji in strojni inštalaterji.

Ko že misliš, da vse teče gladko, se pojavijo vedno kritični in manjkajoči detajli in z njimi povezave med projektantom, izvajalcem in investitorjem ter ključno vprašanje, kdaj bodo rešitve, da ne bo večjih odmikov od zastavljenih ciljev. Kritična so bila dela pri podzemnih vodih, saj so prepletenost vseh obstoječih vodov z novimi in njihova višinska usklajevanja zahtevala nenehno dogovarjanje in prilagajanje ter takojšnje odločanje. Pri tem moram izpostaviti vse, ki so se vključevali po potrebi in vendar v vsakem trenutku.

Avgusta smo se lotili še zunanje ureditve in meteorne kanalizacije čiste in onesnažene vode. Izvajalec teh del je bilo Cestno podjetje Ptuj. Dan pred dnevom odprtih vrat, ob tovarniškem prazniku, smo vgradili oziroma »uvajali« zadnje kvadratne metre asfalta.

Decembra smo v glavnem dokončali gradbeno-obrtniška dela, razen tam, kjer so se pojavile spremembe ali dodatna dela in jih je bilo časovno nemogoče izpeljati. Ta dela bodo zaključena februarja oziroma v začetku marca.

Morda bi bil za zaposlene zanimiv podatek, da je bilo v objekt vgrajenih približno 1700 m³ betona brez armiranobetonskih montažnih elementov, 92 ton betonskega železa, 300 ton jekla in 2000 m² aluminijastih panelov.

Dvokomorna talilna peč

Naše drugo zlato

IVO ERCEGOVIĆ

FOTO: ZVONKO KOZODERC
(20. 7. 1963)

Kot smo napovedali v zadnjem uvodniku, se bomo k elektrolizi B letos še vračali s takšnimi ali drugačnimi prispevki. V ta namen bomo imeli rezervirano kar celo stran Aluminijsa, zato prosim vse, ki bi radi kaj rekli ali zapisali, ki imate zanimive fotografije, želje ali predloge, da se nam oglasite.

Ob 50. obletnici tovarne smo opisali zgodovino tovarne in tudi Kidričevega, ki je zaradi tovarne nastalo. Pri tem smo uporabljali zgodovinske vire, veliko pa smo se pogovarjali tudi s še živečimi zaposlenimi, ki so sodelovali pri zagonu obratov. Med njimi nam je veliko pomagal Simon Pešec, ki je sodeloval pri zagonu obeh elektroliz. Za primerjavo navedimo nekaj utrinkov o »črpanju« prvega aluminijsa iz elektrolize A, ki so ga imenovali »naše prvo zlato«. Simon je med drugim povedal: »Kako spraviti tekoči aluminij iz peči, je zgodba zase. Takrat še ni bilo vakuumskih črpalnih loncev in smo aluminij zajemali ročno s posebnimi lončki. Prvo peč smo praznili 21. novembra 1954. Prišel je tudi Grunfeld s sodelavci iz uprave. Bilo je slavnostno, toda brez kakšnega obreda ali pogostitve. Za mene je bilo to dovolj in nepozabno.«

Toliko o »prvem zlato«. Pri elektrolizi B je bila tehnologija črpanja aluminijsa in drugih postopkov bistveno sodobnejša. »Elektroliza B je zasnovana na francoski tehnologiji. To nam ni delalo večjih težav in nas ni bilo strah, ker smo obvladali proizvodnjo. Zato nismo potrebovali niti enega tujca. Mene so postavili za vodjo obeh elektroliz. Najpomembnejša sprememba na področju organizacije in tehnologije dela je bila serijska obdelava peči. Tudi z delavci nismo imeli težav. Sami smo jih izobraževali in pripravljali za delo. Spet sem začutil njihovo inteligenco in nagnjenost k inovacijam, izboljšavam, kjerkoli je bilo možno. Prvi aluminij smo načrpali točno 20. julija 1963.«

Skupina prvih delavcev v hali B

Prevoz prvega aluminijsa iz elektrolizne hale B

Dohodnina za leto 2006

NATAŠA TURK - LIČEN

»Zato bomo tudi letos v aprilu tistim, ki boste imeli vprašanja v zvezi z dohodnino, rade volje pomagali sodelavci iz službe financ in računovodstva.«

Rondele

Da so naši davčni zakoni, če jih hočeš razumeti in uporabljati, v zadnjih letih, torej leta 2005, 2006 in 2007, na mnogih, premnogih mestih en sam bog pomagaj, je že splošno znano. O tem govoriti je že prežvečeno in dolgočasno. Slovenci se bomo morali tudi tokrat vdati v usodo davčnega vsakdanjika in sprejeti še eno izmed tisočih sprememb davčne zakonodaje v zadnjih nekaj letih. Zaporedne številke niti več ne poznamo. Niti štejemo jih več ne. Ponovno bomo poskušali razvozlati, razumeti ali vsaj rahlo doumeti, kaj neki so mislili tisti-ta-pametni-tam-zgoraj, ko so v predpise napisali to in ono. Nato bomo hodili od seminarja do seminarja kot od Poncija do Pilata, spraševali strokovnjake, študirali in premlevali, na davkarijo bomo pošiljali kupe svojih čisto posebnih vprašanj ... Skratka, sprememb v tako kratkem času je bilo že toliko, da je pregled nad njimi skoraj nemogoč, in prav vsakič, ko slišimo za novo, se nanjo odzovemo kot bik na rdečo cunjo. Vse to pa se za urejeno in stabilno državo ne spodobi.

Napoved za odmero dohodnine za leto 2006, ki jo bomo morali oddati na pristojni davčni urad do 30. aprila 2007, je ponovno polna novosti in drugačna od lanske, čeprav je za obe leti veljal isti zakon o dohodnini. Temeljita sprememba zakona o dohodnini velja od 1. januarja 2007, z njo pa se bomo običajni davkoplačevalci temeljiteje ukvarjali šele čez eno leto.

Za izpolnjevanje letošnjega obrazca veljajo spet nekatere posebnosti in novosti. Prva velika novost, že nekajkrat slišana in zadnje dni opevana v medijih, je dostava predizpolnjenih dohodninskih obrazcev na dom. Marca bo vsak od nas na dom prejel že izpolnjen dohodninski obrazec z dohodki, ki smo jih prejeli leta 2006. Naša naloga bo samo, da preverimo točnost teh podatkov z izpisi, ki smo jih prejeli od izplačevalcev naših dohodkov, popravimo napačne podatke in vpišemo manjkajoče. To naredimo samo tako, da vneseni podatek prečrtamo in pod njega vpišemo pravilnega.

Čisto vseh podatkov o vsakem davčnem zavezancu pa le ni v uradnih evidencah, zato bo treba v dohodninsko polo vpisati še nekatere podatke. V glavnem so to naslednji:

- če bomo uveljavljali olajšavo za vzdrževanega člana ali člano, ki je nismo uveljavljali že med letom; če

smo med letom uveljavljali olajšavo za vzdrževane člane (otroke, starše ipd.), bodo v dohodninski poli ti podatki že vpisani;

- olajšavo za različne namene (2 % davčne osnove) vpišemo v rubrike A, B in C; naj omenim, da je ta olajšava za leto 2007 ukinjena, tako da letos ni več treba shranjevati računov od zdravil, knjig, šolske literature, šolnin ipd., ker jih drugo leto ob tem času ne bomo več potrebovali;
- podatki o normiranih stroških pri posameznih dohodkih, če niso že vpisani v poli ali če bomo uveljavljali dejanske stroške, ki so višji od normiranih;
- če bomo npr. uveljavljali znižanje katastrskega dohodka zaradi naravnih nesreč, požara ali izrednih dogodkov, ki jih ni bilo mogoče preprečiti, ali pa bomo uveljavljali olajšavo za investiranje, obkrožimo DA;
- podatki o dohodkih, prejetih iz tujine, za katere bomo uveljavljali odbitek davka, plačanega v tujini, ali pa bomo zanje uveljavljali oprostitvev dohodnine na podlagi mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja;
- nekateri drugi podatki.

Manjšini s številčnejšimi dohodki bo verjetno treba narediti še kakšen dodaten križec ali krogec in dopisati še kakšno številko, veliki večini z običajnimi dohodki pa ne. Pa bo zgolj pregled in podpis dohodninskega obrazca edina naloga do ponedeljka, 30. aprila 2007.

Druga večja novost je – že dvakrat sem jo omenila –, da se je rok za oddajo dohodninskih obrazcev podaljšal za 30 dni, torej na 30. april 2007.

Obrazce pa lahko oddamo tudi prek sistema e-davkov, če imamo digitalna potrdila, sicer pa še zmeraj po stari dobri navadi, torej na papirju po pošti, priporočeno ali s povratnico.

Skratka, letošnja dohodnina je spet drugačna. Davčna uprava je prepričana, da je zelo poenostavljena. Deloma ji lahko pritrdimo, saj možnosti zamenjave stolpca ali vrstice ni oz. je dosti manjša kot v prejšnjih letih. Je pa res, da je vsak davkoplačevalec individuum zase in dohodki, ki jih prejema, znajo krojiti tisoč in eno davčno usodo, vpeto v tirnice davčnega sistema, ki velja tisti hip. Zato bomo tudi letos v aprilu tistim, ki boste imeli vprašanja v zvezi z dohodnino, rade volje pomagali sodelavci iz službe financ in računovodstva.

INTERVJU

Pogovarjali smo se z akademskim slikarjem Dušanom Fišerjem

Umetnost je tekma s samim seboj

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

»Pelješ proti Ptujski Gori, pred pokopališčem zaviješ desno, se pelješ nekaj kilometrov po asfaltni cesti, in ko prideš v naselje Slape, zaviješ po makadamu skozi gozd. Po dvesto do tristo metrih boš videl posebno hišo in tam stanuje Dušan Fišer,« mi je prepričljivo razložil Ferlinc. Vse sem naredil, kot je povedal, vendar sem na koncu namesto pred »posebno hišo« pristal na dvorišču neke domačije. Vprašal sem starejšo gospo, ki je pravkar prišla iz hleva, ali tu kje živijo Fišerjevi. Naslonila se je na vile in me čudno gledala. Kar naprej sem ponavljal, toda nič ni rekla, morda je bila gluha. Čisto blizu si nisem upal, ker je tudi pes vedno bolj renčal in me je bilo strah, da ne strga verige. Zapeljal sem k drugi hiši. Njeni prebivalci so bili mlajši, toda še nikdar niso slišali, da v njihovi bližini živi slavni slikar. Odpeljal sem do naslednje hiše, ki je bila nekaj sto metrov stran, in na srečo je tam živel naš upokojeni delavec. Kako velik je Talum!? Spoznal me je, in še preden sem karkoli rekel, je ponudil, da nekaj spijsva. Žal sem tokrat moral odkloniti, ker sem že zamujal, bil pa sem kar nemiren zaradi tega intervjuja. »Fišerjevi živijo na drugem bregu,« je pokazal proti jugu. Moral sem nazaj do Ptujске Gore in nadaljevati po drugi poti, ki je bila bolj haloška, gozdna in speljana v breg. V naselju, ki je imelo le tri hiše, sem našel tudi makadamski odcep. Pot je peljala po prelepem gozdu in neokrnjeni naravi, vendar se je tistih Darkovih tristo metrov vleklo in vleklo, da sem že mislil, da sem se spet izgubil.

Na koncu dokaj velike jase sem končno le zagledal hišo akademskega slikarja Dušana Fišerja. Rahlo je deževalo in le na hitro sem pogledal okrog. »Pozneje bova pregledala okolico,« me je sprejel Dušan, ki je imel nove ideje, kaj bo še spreminjal. Tako kot mi vsi pri svojih hišah, sem si mislil, vendar umetnikove oči vidijo dlje, skozi stene, skozi zemljo, skozi drevesa in ljudi.

Žena Nives in še ne leto dni star sinček sta naju pričakala v prostoru, ki bi ga težko določil, kajti notranjost hiše je zelo razgibana, prostori so odprti, povezani s kratkimi stopnicami, veliki in svetli. Starejša hčerka je bila še v vrtcu. V kotu je bila kuhinja, ki sem jo dobesedno zavohal, ker je od tam pridišalo po zrezkih, ki jih je Nives pravkar veselo pripravljala. Police s knjigami so povsod. Vse mogoče umetnine različnih avtorjev so na stenah in v posebnih zidanih nišah. Hiša je bila zgrajena na »temeljih« Dušanovega otroštva in takoj pomisliš, kakšna je razlika, ali se jim še danes lahko reče, da so Haložani. »Ptujčanka sem, včasih pogrešam mesto, drugače pa se prav lepo in varno počutim v tem odmaknjenem kraju,« je pripomnila Nives in ponudila sladko vino, ki ga sama dela. Haložani so srečni in prijazni ljudje, nas je učil Kerbler, ki je tudi tukaj prisoten z velikimi in edinstvenimi fotografijami kolin. Boljšega spomina na minule čase si ne bi mogli omisliti. Midva sva se umaknila v prostran delovni atelje. Pred nama so bile nedokončane slike, prazna platna, barve in drug pribor. Za hrbtom pa knjige, v glavnem enciklopedije in življenjepisi znanih umetnikov. Nemir ali, bolje povedano, strah pred neznanim se mi je polegel in začela sva se pogovarjati.

To je torej tvoj rojstni kraj?

»Ne čisto, ker sem bil rojen malo stran, v osrčju Haloz. Sem smo se preselili, ko sem bil star približno eno leto. Starši so kupili starejšo hišo, ki sem jo moral pred nekaj leti v celoti podreti zaradi izgradnje nove. Ostala je le kapelica, ki jo pravkar obnavljam. V tej hiši živimo z družino od leta 2001.

Ali te je to okolje že kot otroka določilo za umetnika?

Mogoče, vendar se tega takrat seveda nisem zavedal. Moje otroštvo je bilo precej naporno zaradi neurejenih družinskih razmer in na ta čas nimam lepih spominov. V osnovno šolo sva z bratom hodila peš na Ptujsko Goro in v Majšperk. Ta napor je bil posebno doživetje. Drugače gledaš na življenje, nič nam ni bilo podarjeno, za vse smo morali sami poskrbeti. Že v osnovni šoli me je privlačilo in vznemirjalo slikanje. To je opazil razrednik, likovnik, ki me je usmeril v srednjo šolo za oblikovanje v Ljubljani. Tako je Ljubljana postala za dolgo časa moj drugi dom in v Haloze sem takrat bolj poredko prihajal.

Slikar bom. Je bila to tudi v tvojem primeru zavestna, trdna odločitev ali le spontana želja?

Za slikarstvo sem se odločil po končani srednji šoli za oblikovanje. Za pomemben dogodek štejem, ko sem se odločil za študij na akademiji. Na sprejemni izpit se je poleg mene prijavilo še petnajst kolegov in nihče ga ni naredil. To je posebna zgodba, ker so na akademiji dajali prednost drugim in gimnazijcem. Vztrajal sem, naslednje leto sem ponovno kandidiral in uspelo mi je.

V preteklih stoletjih ni bilo šol, pa so vendarle ustvarjali umetniške izdelke neprecenljive vrednosti.

Drži. Toda zelo malo je bilo pravih mojstrov. Čas so preživele le velike mojstrovine velikih mojstrov. Večina se je učila v delavnicah teh mojstrov. Slavni Rubens je na primer imel veliko delavnico. Sam je naredil osnutek, skico, vajenci pa so to naslikali. Na koncu je opravil le korekture in se podpisal. Tudi danes imajo veliki in bogati umetniki ateljeje, skorajda majhne tovarne z dvajsetimi akademskimi slikarji, ki delajo zanje. Prej in tudi še danes se torej ljudje s šolo ali brez nje marsikaj naučijo od pomembnih umetnikov in njihovih del.

»Vse to kaže na sposobnost ljudi v Talumu, da vidijo v tem svoje poslanstvo in jim ni vseeno, kaj se dogaja na tem področju. Spoštovanja vredno. Hvala!«

Slikar sem. Ali danes to lahko potrdiš?

Lahko. Čeprav danes to ni bistveno, ker se slikarstvo in drugi mediji (kiparstvo, video, fotografija ...) med sabo prepletajo. Sem bolj vizualni umetnik. Mislim, da je tako prav, in to sem spoznal že na specializaciji na Nizozemskem. Tam sem lahko izbral profesorja, ki je bil specialist za posamezno tehniko, za drugo področje sem izbral drugega. To je bila zame dragocena izkušnja in nadgradnja za umetnost, ki jo ustvarjam danes.

Danes imamo veliko slikarjev brez akademske izobrazbe. Ali se lahko primerjajo z vami in morda postanejo znani?

Večinoma se ne da primerjati. Med amaterji so tudi kakovostni slikarji, toda večina jih je slabih. Je pa amaterizem agresiven, in to zaradi tega, ker je za večino običajnih ljudi bolj sprejemljiv. Slikarstvo jih zanima le na ravni všečnosti in prodaje. Njihovi izdelki se bolj prodajajo, so cenovno dostopnejši in ljudje mislijo, da je to pač »umetnost«.

Tako kot na mnogih drugih področjih. Ali si tudi sam imel svojega vzornika?

V srednji šoli o tem nisem razmišljal, na akademiji pa so mi posamezniki postajali vedno bolj blizu. Med njimi so bili tudi naši slikarji, naši mentorji, na primer Gustav Gnamuš, Metka Krašovec in Emerik Bernard. Slednjega sem močno čutil in občudoval. Izbral sem ga za svojega profesorja za specialko, in to z namenom, da ga še bolj spoznam. Obenem sem se ga hotel osvoboditi, ker me je ta ustvarjalna odvisnost motila. Prav v tem času sem se odločil za specializacijo na Nizozemskem in odsotnost mi je pomagala, da ga pozabim. Takrat me je prevzela in navdušila generacija nemških, ameriških in italijanskih slikarjev, ki je zaznamovala osemdeseta in devetdeseta leta. Med njimi lahko izpostavim Bazelitza, Polkeja, Richterja in Kiferja. Posebej sta me pritegnili Kiferjevi nemški hladnost in disciplina. Je prebežnik iz Vzhodne Nemčije, ki je s slikarstvom parafraziral nemške mite, epe in travme Nemčije in nacizma.

Ali je možno preprosto razložiti, kako nastaja slika? Od navdih, garaškega dela, pa do konca, ko rečeš, to sem jaz, to sem hotel.

Seveda ne gre samo za navdih. Podzavest oziroma moja osebna potreba me sicer sili, da nekaj počnem, ne da bi znal logično povedati, zakaj. Pred sabo moram videti kompletno delo. To zahteva védenje, kaj slikarstvo v umetnosti je in iz česa izhaja. To delo zahteva izredno koncentracijo pri iskanju nečesa svojega, izvirnega, svoj slog. To je najtežje, kajti v poplavi vsega mogočega je treba paziti, da ne gre za podobnost ali za kopiranje. Ni stvari, ki v neki različici ne bi bila že narejena. Zato je težko biti izviren, avtorski. Navdih je le delček tega kompleksnega sistema ustvarjalnosti in pri tem moram najti kompromis med tem, kaj bi rad, in tistim, kar zahteva čas. Biti romantik je premalo, morda celo odveč. Slika mora imeti neko notranjo težo. Za marsikoga je samo slikarstvo mimo, pasé, kajti drugi mediji in sistemi so vedno bolj v ospredju, bolj zgovorni. Slika je iz današnjega zornega kota preveč statična. Obstajajo na primer računalniške virtualne obdelave, ki jih v sliki ne moremo narediti. Zato je s klasično sliko vedno teže konkurirati, kajti imamo le platno in čopič. Pri delu nimamo nobene tehnološke podpore.

»Vsi umetniki niso podlegli in mnogi so zaradi resnice končali na lomachi. Prešeren je imel srečo, verjetno so ga prepozno dekodirali.«

Podobno se dogaja pri knjigi, vendar se pisana beseda še kar drži. Kako bo s slikarstvom?

Ne motijo me novi mediji, računalnik ni problem, da se le upoštevajo umetniški ali vsaj estetski kriteriji. Za obstoj slikarstva me ni strah, to bo zmeraj. Vprašanje je, ali mu bo uspelo konceptualno razviti sistem, ki ga bo strokovna kritika sprejemala. Opažam, da

delajo selekcijo in vedno bolj ponujajo druge »moderne« pristope, pri čemer devetdeset odstotkov tega nima zveze z definicijo umetnosti. Kritiki, kustosi organizirajo razstave in določajo vsebino. S tem silijo umetnike, da se prilagajajo njihovim trendom. Dobesedno naročijo, kaj boš delal, kot pri mizarju, ko rečeš, takšno in takšno omaro hočem.

Ali meniš, da si slaven za slovenske razmere?

Če bi to menil, bi rekli, da sem domišljav. Lahko rečem, da želim narediti nekaj dobrega, ne glede na to, kako je to sprejeto in kaj pomeni za umetniško sceno, kar se mi zdi normalno in je del življenja. Seveda te nekam uvrstijo, opredelijo in si del mozaika slovenske umetnosti. Bolj kot slava je pomembno to, da je tvoje delo priznано in hkrati obvezujoče za nadaljnje delo.

»Umetnost ni tekma ... naj bo ustvarjalnost, lepota, domišljija, naj bo navdih za višje oblike življenja posameznika in družbe,« je povedal Dušan Jovanović ob podelitvi Prešernovih nagrad. Kako komentiraš to, predvsem pa, kako komentiraš dejstvo, da je Radko Polič, prejemnik Prešernove nagrade za življenjsko delo, dobil 5 milijonov tolarjev, Igor Bavčar pa za dobro izpeljan posel pri Istrabenzu pri prodaji bencinskega dela podjetja 130 milijonov tolarjev nagrade?

Umetnost je tekma s samim seboj, je igra sprejemanja, razumevanja in dajanja. Je bolečina praznine. Gospod Polič se je vpisal v prihodnost, med nesmrtno. Gospod Bavčar pa si je verjetno kupil kaj dragega.

Neizmernost prostora in človekova potreba po njegovem obvladovanju je tema, ki te najbolj okupira. Razi-skovalka tvojega ustvarjanja dr. Marjeta Ciglencečki je za sliko Matrica – mentalna struktura prostora, pred katero stoji antilopa, med drugim zapisala: »Ob pozornem opazovanju se naslikane ampule s skrivnostnim sporočilom, precizno razporejene v zaporedne prostorske pasove, začnejo navidezno premikati in seliti v prostor gledalca, da ga nazadnje napolnijo do popolne zasičenosti, ki se ji ni mogoče ubraniti ... navsezadnje je tudi antilopa lokostrelska tarča in odmerjeno ji je, da sama postane

žrtev izostrenega pogleda.« Brigita Strnad je za isto sliko zapisala, da ampule, ki lebdi v abstraktnem prostoru, asociirajo na bizone in antilope v diru, na krvna telesca ali vesoljska plovila, ujeta in vstavljena v umetniški trenutek. To sliko imamo v avli Taluma in zanima nas povezava živali in slike.

Poanta je drugje. Pri teh slikah ne gre za tisto, kar vidimo. Predvsem gre za namen, da slika z ampulami pritegne pogled. Pri tem ni nujno iskati pomena, kajti ti so skriti v obliki kodnega sistema. Uporabil sem podoben sistem, kot ga imajo televizija in elektronski mediji, ki v resnici manipulirajo z nami. To se dogaja, ko posredujejo neko informacijo z reklamo, ki se zvrsti v hitrih sekvencah in nas nago-varja z lepo žensko, prikrito erotiko in podobnim. Slikarstvo tudi funkcioni- ra tako, da manipulira z gledalcem. Vpe- lje te tja, kamor hoče slikar, ki sugerira neko vsebino.

Danes tako vse deluje bolj na mentalni osnovi, zato se mi zdi, da se umetnost, tudi tvoja, preveč zanaša na intelekt.

Drugače žal ne gre. Ljudem, posebej umetnikom je dana možnost, da zave- stno preoblikujejo svet z močjo uma in ustvarjalnosti. Kar nas loči od drugih živih bitij na tem planetu, ki se niso mogla transformirati v bolj razvite. Mi imamo svojo prestavo o tem svetu, druga živa bitja svojo. Tega z beseda- mi ne moremo povedati, tudi ne napisati. Nekatere stvari so neizrekljive, tudi v sliki. In za sebe vem, da tega še nisem sposoben. Zaenkrat le po- skušam približati sliko toku misli. Misel je tako hitra, da se je ne zavemo in se tudi ne udejanji vedno. Imam sto idej, realiziram le eno. Ampule so

nosilci spomina, na katere se nalagajo podobe, ki jih ustvarjamo na svojem mentalnem ekranu. Na podlagi tega sem razvil strukturo sistema, ki nosi podobo ideje. Zakaj je tam antilopa, je pogosto vprašanje. Že to je dovolj: da se človek vpraša, zakaj žival poleg slike. To je problem mojega slikarstva. Če narišeš kozolec, ni kaj dosti razmišljati, lahko je lep ali pa ne. Antilopa nekam zre. Koga gleda? Morda vas, morda skozi vas. Mogoče gleda iz nas in se manifestira kot men- talna podoba ali mi njena.

»Biti romantik je premalo, morda celo odveč.«

Še nekaj drugega sem hotel izvedeti glede prevlade intelekta. V mislih imam srčno kulturo, ki jo umetnik mora gojiti s svojimi deli. Verjamem, da je umetniško delo na neki način diverzija, vendar naj bo ta poseg tudi v smislu vzpostavljanja srčnosti, človečnosti.

Se popolnoma strinjam. V svojih raz- glabljanjih prek slike ne želim obre- menjevati drugih, ampak na svoj način ponujam ljudem srčno in umsko kul- turo obenem. Idejo najprej vidim v glavi, vidim torej mentalno podobo in jo prenesem na papir. Tudi arhitekt tako dela. To je osnovna ideja mojih mentalnih struktur prostora. Ljudje razmišljajo vizualno. Če rečem na pri- mer drevo, reka, oblak, si vsak takoj predstavlja, kaj je to, drugače gre mimo nas, ker ni slike. Ko beremo

poezijo, tudi Prešerna, imamo težavo, kaj to konkretno je, pa kljub temu prav poezija najbolj pooseblja ljubezen med ljudmi. Kdo danes sploh kupuje pesmi ali bere poezijo, je pa že drug problem. Zato je treba upoštevati, da je umetnost brezpredmetna, če ni odjemalcev, ki imajo srčno kulturo. Če na primer delam sliko samo za sebe in je nihče ne vidi in ne razume, je umetnost zgubljen. Gledalec šele naredi umetnost živo. Torej jo tisti, ki jo razume in sprejema, tudi oživi. Poanta srčne kulture je v tem, da imamo odnos do umetnosti oboji, ustvarjalci in uporabniki. Če resne glasbe ne jemljemo resno in srčno, je izgubljena. Ljudje različno dojemajo in sprejemajo stvari, ki nimajo racionalne razlage in jasnosti pomena, in to je normalno. Eni razumejo Beethovna, drugi Ptujskih pet.

»Prišli smo do tega, da je »stroka« zadnja instanca, na katero se obrača oblast. To je zelo nevarna stvar.«

Vse je laž razen umetnosti, pravijo. Ali sta umetnost in kultura bistven pogoj za preživetje nekega naroda? Da. Kultura dela duhovna bitja. Zato, ker je edino, kar ostane in nas določa,

zgodovinska kultura naroda. Arhitektura, muzeji, knjige, slike in tako naprej. Vse bogastvo in kar je povezano z njim, izgine. Evro je na primer povsod enak, v Parizu in na Ptuj. Kulturna dediščina enega naroda pokaže sliko enega naroda oziroma to, kar smo vanjo vložili.

Na drugi strani pa vidimo tudi, kakšne žrtve so bile med ljudmi zaradi izživljanja vladarjev pri gradnji gradov, cerkev ... Ni jim šlo za tiste svete cilje umetnosti, ki sva jih prej omenila, bolj za odpuščanje grehov ali za bahavost. Poglejmo samo današnji Peterburg, ki ga častimo kot svetovni kulturni biser. Za gradnjo je car Peter Veliki priseljeval ljudi iz Moskve in drugod, tako da je že pri selitvi umrlo več kot dvesto tisoč ljudi, pri gradnji, pri kateri so jih priganjali kot živali, pa še veliko več. Približno tako je bilo tudi drugje.

Res je, na to pozabljajmo. Moram povedati, da umetnost ni imela vpliva na dogajanja, zato ne more nositi teže teh žrtev. Govorim o čisti umetnosti, ki se je imela možnost uveljaviti. Razen tega moramo vedeti, da šele zgodovina naredi kulturo. Ptujski grad, na primer, je postal kulturni spomenik šele v novejši zgodovini zaradi svoje vsebine in časovne distance. Takrat niso gradili spomenika. Tudi ko so gradili tovarno aluminija, niso razmišljali o tem, da bo to nekoč kulturni objekt.

Kaj pa današnje žrtve? Koliko smo se kot ljudje spremenili?

Celo zgodovino je enako. Zmeraj so se ljudje klali in še danes se. Človeštvo na duhovni sferi ne napreduje tako hitro kot na materialni in še

vedno v sebi nismo prerasli agresije. To je ključni problem. Zato so vojne in vsaka vojna hoče doseči pozicijo v smislu obvladovanja ljudi, bogastva. Kako bi sicer bilo možno, da ljudje večinoma s takšno lahkoto sprejemamo početje različnih sistemov? Ne samo v svetu, tudi okrog nas se iz dneva v dan dogajajo krivice. Kultura je v manjšini in nima neposredne moči. Cerkev se oglasi le, ko gre za njene interese, in ni čudno, da preganjamo drugačne, kopicimo orožje in podobno. En Prešeren na dva milijona ljudi, kaj je to?

Ali meniš, da slovenski intelektualci vlagajo dovolj energije v velike teme, kot so kultura, politika, razvoj, sociala, manjšine ...?

Premalo in neorganizirano. Šele ko se nekaj zgodi, se oglasijo. Te stvari bi morali predvidevati in poskušati preventivno reševati. Ko že izbruhnejo, so samo izjave premalo in prepozne. Ambrus s svojimi vaškimi stražami je trajal dolgo, ne da bi se kaj zgodilo, ne da bi ljudje občutili sram zaradi svojega početja. Na kulturnem področju odločajo ljudje, ki so na funkcije prišli po čudnih poteh, še najmanj po strokovnih. Nimajo referenc za oceno kakovosti, pa vendar odločajo o nekom, ki je ustvaril veliko romanov, filmov, slik. Prišli smo do tega, da je »stroka« zadnja instanca, na katero se obrača oblast. To je zelo nevarna stvar.

Kako razlagaš, da vsi razen umetnikov dosežejo svoje cilje?

Cilj ni sredstvo, je pot do tega, kar lahko naredimo, in to z določenim namenom. Prej sem povedal, da podobno kot televizija tudi moja slika manipulira z ljudmi, toda na način, da človeka pritegne in osvobodi. Pri tem ni toliko pomembno, kaj vidiš, ampak to, kar možgani absorbirajo. Podobe delujejo kot kodni sistem, ki ga možgani šele čez čas dekodirajo, razvozljajo in takrat vidimo ozadje – prostor, ki ni realen, ampak ga ustvarjaš z mentalnimi procesi. To velja za vsako umetniško delo, in ko se to zgodi, štejem to za uspeh umetnikov.

Zakaj se potem to bolj očitno ne pozna pri medčloveških odnosih sploh?

Zato, ker je umetnost, ki je služila sistemom in Cerkvi v zgodovini, pripomogla, da so bili ljudje usmerjeni in

zmanipulirani. Delali so za naročnika, eni to počnejo še danes. Cerkev je z umetnikovo manipulacijo na konkreten način prepričevala ljudi, kakšna so nebesa. Vedeli so, da ljudje potrebujejo figuro, da bi razumeli in doživljali vsebino. Brez vizualnosti Cerkev ne bi mogla funkcionirati v tem smislu niti nekoč, pa tudi danes ne. Sama dogma je premalo in ljudje bi na osnovi besed imeli različne predstave o veri in bogu. Če bi bile cerkve brez slik in kipov, pomeni to govoriti o goli beli steni. Preprosti ljudje ne bi razumeli, za kaj gre. Ti malikuješ kip, na primer Marijo na Ptujski gori, ne pa abstraktnega pojma. Tega se je Cerkev, ki se je vedno bolj oddaljevala od osnovnih načel krščanstva, dobro zavedala, zato se je tako brutalno odzvala na protestantizem in se še danes enako obnaša do drugače mislečih. Zato mene Cerkev kot sistem moti. Ne funkcionira na veri, ampak na institucionalnosti, v smislu lastne koristi, moči in principa obvladovanja ljudi.

Ali je to najhuje, kar se človeku lahko zgodi? Prešeren se je na to odzval z zgodovinsko resnico v Krstu pri Savici.

Hujša od izrabe uma je uporaba sile. Vsi umetniki niso podlegli in mnogi so zaradi resnice končali na lomači. Prešeren je imel srečo, verjetno so ga prepozno dekodirali.

»Zaenkrat le poskušam približati sliko toku misli. Misel je tako hitra, da se je ne zavemo in se tudi ne udejanji vedno. Imam sto idej, realiziram le eno.«

Kako potem reševati svet? Stari Grki so se reševali s katarzo.

Katarza je danes še posebej potrebna in pomeni spremeniti način in odnos do življenja. Grki so se po vojnah ali drugih zločinih zelo preprosto odločali za moralno očiščenje. Naj to danes zahtevamo od Busha? Ni mogoče. Problem je, da je danes vse dovoljeno.

Materialnost nas odvrta od tega, da bi razmišljali o smislu in vrednotah, pri tem največ težav dela ekonomija. Katarza bi danes pomenila, odpovedati se lagodju, ki ga civilizacija ponuja. To bi moralo veljati za vse. Posameznika lahko v to prisili le huda nesreča. To nas trešči ob tla. Realno gledano, ni spontanosti, da se zaradi lastnega prepričanja odločiš za očiščenje. Ne moremo se soočiti sami s sabo, ne moremo prisluhniti tišini, da slišimo lastno dihanje. Ljudje se najbolj bojijo poslušati sami sebe. Stvari nas delajo lene in je zelo težko priti do spoznanja, da si nekaj delal narobe.

»Človeštvo na duhovni sferi ne napreduje tako hitro kot na materialni in še vedno v sebi nismo prerasli agresije.«

Ali udobje prinaša srečo?

Lahko je to tako za marsikoga. Ljudje vedno hočejo več, pri tem jih okrog devetdeset odstotkov ne potrebuje nobene kulture. Njihovo udobje je drugje, in sicer pri tistih stvareh, ki jih obvladajo. Človek, ki živi v Halozah, je lahko bolj srečen, ker se polni z majhnimi stvarmi, z živalmi, travniki, gozdovi ... Kultura in duhovna sfera nista čisto isto, se pa prekrivata. Ljudje, ki so v sozvočju z naravo, so bolj duhovni, ne glede na status ali izobrazbo, kot tisti, ki imajo vse ugodje. Ponavadi materialno ugodje prinaša notranji nemir. Nikoli nam ni dosti, smo sužnji zbiranja.

Ali meniš, da je uspeh povezan s pravo kombinacijo, kot trdijo sodobni pragmatiki, ali pa je rezultat talenta in garanja?

Po mojem gre za kombinacijo obojega. Genialcem zmeraj uspe. Toda tudi oni so garali. Najmanj delajo tisti, ki iščejo prave kombinacije, oni imajo vrednote zato, da jih kršijo. Talentirani in obenem čuteči ljudje priznajo tudi poraze in jim vrednote pomagajo, da laže vstanejo, ko padejo. Niso mi všeč potrošniški vzorci, ki prek zvez in podkupovanj izkoriščajo ljudi in sredstva.

Ali je mogoč neposreden boj z zlom?

Mislím, da je bolj učinkovito širiti dobro in s tem zmanjševati slabo. Kajti

če se z zlom borimo, ga samo še bolj napihujemo. Verjamem, da malo dobrega uniči veliko zla.

Kako ohranjaš svoje ideale?

Lahko rečem, da sem tudi sam žrtev današnjih dobrin. Niti zavedam se ne vsega, kar prihaja predme. Tudi mobilni sem dolgo zavračal, danes pa ... Moji ideali so majhne stvari, ki mi jih ni treba pokazati. Tudi napake so moje, moja identiteta, moje skrivnosti. To me ohranja takšnega, kot sem.

Kako ohranjaš svoj slikarski dar?

Ohranjam ga s svojo zahtevnostjo do sebe. Sam sebi sem največji kritik. To je edina prava pot, da ne zapadem v ponavljanje, v samovšečnost. Če celo življenje obračaš variacije na temo, je to lahko slabo. Moj cilj je iskati nove ideje znotraj umetnosti. Vendar mi rdeča nit ostane; obvladujem prostor na fizični, mentalni in duhovni ravni. Ta prostor je lahko zgodovinski, bivalni, arhitekturni, galerijski, sakralni ... Mentalna struktura prostora je osnovna, izhaja iz miselnega procesa, ki ga človek razvija. To me najbolj fascinira.

Ali se kdaj naveličaš risanja?

Lahko rečem, da zelo malo rišem. To se sliši čudno, toda moram priznati, da risba ni moj medij. Več težav imam z ustvarjalnimi krizami, ki nastopijo zaradi tega, ker mi ni vseeno, kaj

naredim. Postavljam si zahtevne cilje, zato se zelo težko odločim, kaj in kako. Razglabljam, ali je res to tisto, kar si želim. Vse je namreč odvisno od ideje in to, kar damo iz sebe, je že posnetek ideje. Tudi svet je moral najprej nastati kot ideja, da bi potem nastal posnetek ideje o tem svetu. Ko me napade ustvarjalna kriza, grem iz slikarstva in delam inštalacije, video in druge stvari.

Za konec na kratko: Fišer in Talum?

S Talumom sodelujem že približno petnajst let. V tem času se je veliko stvari zgodilo in naredilo. Lahko bi rekel, da sem usodno povezan s Talumom, ki me je v vseh teh letih materialno in drugače podpiral pri mojem ustvarjanju. V tem prostoru je Talum pravi fenomen glede podpiranja kulture in razumevanja le-te. Gotovo je to neprecenljivega pomena za to področje, kajti s svojim prispevkom zagotovo soustvarja živo kulturo in z naložbo v umetnost bogati ta prostor tudi za prihodnost. Vse to kaže na sposobnost ljudi v Talumu, da vidijo v tem svoje poslanstvo in jim ni vseeno, kaj se dogaja na tem področju. Spoštovanja vredno. Hvala!

Dodobra smo že zakorakali v leto 2007

DARJA VODUŠEK

Pregledi dogajanj v letu 2006 so narejeni. V nadaljevanju bomo predstavili nekaj elementov aktivnosti, ki jih spremljamo v okviru Kadrovske službe.

ZAPOSLOVANJE IN USPOSABLJANJE

V drugi polovici leta 2006 smo se soočali s težavami pri iskanju novih sodelavcev. Vsak nov sodelavec je bil dobrodošla pomoč v »okrnljenih« delovnih skupinah.

Največ novih sodelavcev se je zaposlilo v DE Ulitki, nekoliko manj pa v DE Rondelice, DE Izparilniki in DE Livarske zlitine. Ne smemo pozabiti, da so prav prvi meseci dela najtežji, in to tako za novospregledanega delavca samega kot za njegove sodelavce v novem delovnem okolju. V Talumu je namreč delo tako specifično, da je nemogoče pričakovati, da bo novi sodelavec, četudi bi imel že nekaj let delovnih izkušenj, lahko takoj samostojno opravljal svoje delo. Pomoč in mentorstvo sodelavcev sta tako osnova za čimprejšnje samostojno in uspešno opravljanje dela, kar vpliva na uspešno delovanje celotne delovne skupine.

Enako je pri spremembi delovnega mesta in prehajanju iz enega delovnega okolja v drugo. To bo še posebej izraženo pri tistih delavcih, ki jim bomo v okviru programa presežnih

delavcev našli ustrezno delovno mesto v drugih delovnih okoljih. Okolje in razmere za delo bodo popolnoma drugačni. Potrebna bosta prilagajanje in usposabljanje za opravljanje »novega« dela, ki ga bodo delali oziroma sprejeli.

Tudi zato smo za leto 2007 predvideli, da se bo število ur usposabljanj v primerjavi z minulim letom precej povečalo. Za posameznega zaposlenega načrtujemo v povprečju 35 ur usposabljanj. Lansko leto smo se v povprečju usposabljali 24,2 ure.

BOLNIŠKA ODSOTNOST

Bolniška odsotnost je lani v primerjavi z letom 2005, ko je predstavljala 4,42 odstotka, nekoliko narasla, saj je ob koncu leta 2006 znašala 4,91 odstotka. Smo pa dosegli cilj, ki je: ohranjati bolniško odsotnost pod 5 odstotki.

Vse zaposlene vabimo, da se še naprej udeležujejo dejavnosti v okviru projekta ZDRAVO – TALUM. Sami lahko največ naredimo za svoje zdravje, zato izkoristimo možnosti, ki nam jih podjetje ponuja.

Tudi letos lahko pričakujemo precej sprememb. Res je, da jih je lažje sprejemati, če so napovedane oziroma če vemo, da se bodo zgodile. Najbolje je, da jih čimprej spoznamo, se nanje ustrezno pripravimo in se jim tem bolje prilagodimo.

Arhitektura, ki bo preživela naš čas

IVO ERCEGOVIČ
FOTO: ARHIV TALUMA

V letošnje vseslovensko Plečnikovo leto lahko umestimo tudi Talum zaradi njegove arhitekture v celoti, posebej pa zaradi upravne stavbe, pri kateri je posredno sodeloval tudi Plečnik. Znano je, da je bil Danilo Fürst, projektant prvotne tovarne in naselja Kidričevo, Plečnikov učenec in da je Plečnik obiskoval takratno gradbišče. Bolj kot to pa na Plečnika spominja dejstvo, da Fürstova monumentalna arhitektura upravne stavbe presega naš čas, kar je tudi osnovna značilnost in namen vseh Plečnikovih del. Prenova upravne stavbe je prav to. Omogoča namreč, da jo bodo sprejemale in razumele tudi naslednje generacije.

Ta zgodba bi se lahko obrnila drugače, če bi se, kot mnogi drugi, vodstvo Taluma odločilo za porušitev stare stavbe in izgradnjo novega, modernege poslovnega objekta. V Talumu je prevladala zdrava alternativa. Upravna stavba je danes vzor prenove na področju industrijske dediščine. O obnovi smo pisali že nekajkrat, največ pa v obširnem pogovoru z vodjo projekta Markom Drobničem, ko smo spoznali finančno plat in druge tehnične podrobnosti. Posebej zanimiv in zgovoren članek smo napisali ob obisku Danila Fürsta v Talumu aprila 2005 ob njegovem 90. rojstnem dnevu. Vseskozi pa je bila prisotna tudi vloga arhitekta Janka J. Zadravca. Zadavec je skupaj z dr. Natašo Koselj to delo predlagal za Plečnikovo nagrado, vendar s predlogom nista uspela. Nista pa tudi bila daleč.

Sčasoma smo se navadili na lepoto zunanosti in notranosti stavbe. Pogosto hodimo mimo, ne da bi opazili park in skulpture, fasado, okna, avlo z umetniškimi slikami, mozaike, po katerih hodimo, unikatne strope, stopnišča in druge dragocenosti, ki nas obkrožajo. A čeprav na to pozabimo, nas obiskovalci s svojo radovednostjo in čustvenostjo spomnijo na to v Fürstovem slogu: »Madona, to je

fenomenalno!« Razlog, da se danes spet vračamo k tej temi, je prispevek raziskovalca Uroša Lobnika v Večeru 28. decembra 2006. V obširnem članku z naslovom *Več kot sodobna priredba klasike slovenske socrealistične arhitekture* nam je odprl oči tudi za podrobnosti, ki se nam ne zdijo toliko pomembne. Morda bolj poglobljene analize na to temo do sedaj ni bilo.

Zelo težko je na kratko posneti misli in ugotovitve avtorja, ki se je poglobil tudi v zgodovino in opisal čas, v katerem sta nastajala tovarna in naselje Kidričevo od leta 1950 dalje. »Kljub temu, da se večino načrtovane ni zgradilo in da je šel razvoj tovarne

V nadaljevanju je Lobnik zapisal: »Zadavec je prepoznal v funkcionalistično-racionalni zasnovi Fürstovega objekta zdravo arhitekturno strukturo, ki bo sposobna preživeti naslednja desetletja z nekaterimi prepoznavnimi relikti, ki bi lahko služili lastniku kot prepoznavni motivi dobro stoječega podjetja ... Namesto da bi Zadavec predelal staro poslopje z avtorsko prepoznavnimi posegi, ki bi za vedno zbrisali Fürstovo grajeno strukturo, se je odločil za politiko kreativnega dialoga, katerega cilj je bil ohraniti najboljše dele Fürstove arhitekture v čim večji meri.«

»Zadavčevo filozofijo posegov v Fürstovo arhitekturo najbolj razlaga

»Namesto da bi Zadavec predelal staro poslopje z avtorsko prepoznavnimi posegi, ki bi za vedno zbrisali Fürstovo grajeno strukturo, se je odločil za politiko kreativnega dialoga, katerega cilj je bil ohraniti najboljše dele Fürstove arhitekture v čim večji meri.«

svojo pot, predstavlja Kidričevo enega postulatov povojne slovenske urbanistične in arhitekturne kulture,« je poudaril. O vlogi arhitekta Janka Zadravca je zapisal: »V tem oziru se je odločil za ohranitev spomina na nek čas in arhitekta Fürsta, zase pa je našel prostor ob Fürstovi stavbi v zasnovi novega vhoda ter nadzorno-servisne stavbe. S smelo odločitvijo je ustvaril pogoje za oblikovanje dialoga med dvema arhitektoma ter dvema dobama in dobil veliko – prepričljiv argument za svojo novo stavbo ter novega prijatelja, to je arhitekta Fürsta, ki je nadobudno spremljal prenovo.«

stopniščno jedro, ki je ohranjeno v celoti. V osnovi pa ohranjeno stopnišče služi za oblikovno-simbolni kontrast med starim in novim ... V pritličju so tako pridobljeni prostori za galerijo, takoj na vhodu, ki se navezuje na skulpturni park z nekaj zenovskimi vizualnimi preboji ... Dvojec staro – novo (Fürst, Zadavec) deluje kot vsega vajena Don Kihot in Sancho Pansa. Mlajši je seveda zmeraj v podrejeni vlogi – vendar je v njej izjemno galanten, kot plesalec, ki vodi starejšega soplesalca skozi sodobni čas ... Redko imamo pri nas priložnost občudovati dialog med arhitektoma

dveh različnih generacij. V Kidričevem smo ga dobili. Naj mi Zdravec ne zameri, toda v tem je najprej velika zasluga Fursta oziroma energije Columbusa.« Energija Columbusa je najbrž izvorni Lobnikov izraz in predstavlja energijo raziskovanja nečesa popolnoma novega, nekaj presenetljivega, kot je bilo odkritje Amerike.

Avtor je članek končal z besedami:
»Zdravcu je nedvomno ugajalo, da se

Fürst ne vpleta v njegovo početje in da mu dopušča, da z njim vzpostavlja dialog. Tako je v prenovljeni stavbi in z novo pridanim objektom nastalo nekaj, za kar pri nas zaenkrat v domeni arhitekture nimamo povsem ustreznih besed. Zgrajeni, materializirani dialog, ki je presegal njen pomen.«

KULTURA

Pogled v notranjost

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Vsi ste verjetno opazili, da v naši jedilnici že kar nekaj časa visijo slike avtorjev, ki so slikali objekte Taluma. S to razstavo nas je počastila likovna sekcija DPD Svoboda iz Kidričevega,

varno vsak s svojim avtomobilom. To seveda ni šlo. Prijazen gospod nas je rešil z gasilskim avtomobilom, s katerim je pripeljal vse naše stvari na železna mesta. Brez izjeme smo bili

Tovarniška jedilnica

ki je v okviru svojih likovnih kolonij v počastitev občinskega praznika vključila tudi Talum. Akcijo je organizirala vodja likovne sekcije Alenka Brumen, njen naslov pa je bil zgovoren: *Pogled v notranjost*. Sami ugotovite, koliko je avtorjem to uspelo.

Ob tej priložnosti navedimo lepe misli, ki jih je zapisala mentorica likovne sekcije Irena Tušek: »Likovni ustvarjalci smo letos iskali slikarske motive na prostoru tovarne Talum. Slikarji si seveda nosimo potrebne pripomočke in material vedno s seboj. Tako smo se ustavili na »kapiji« in želeli v to-

navdušeni nad motivi, tako da smo takoj začeli slikati. Kot smo že navajeni: sproščeno, vsak po svoje, z zanimivimi komentarji nad ogledi nastajajočih del. Ne le krajine, tudi Talum je v naših očeh različen, tudi v Talumu smo našli park, lepe arhitekturne rešitve, industrijske objekte ter posluš za lepo okolje.

V imenu vseh slikarjev se zahvaljujem Darku Ferlincu in vsem, ki smo jih ob našem delu srečevali, za njihovo gostoljubje. Upam, da bomo še imeli priložnost ustvarjati v teh prostorih. Hvala.«

»Ful fajn« vzdušje

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

»V dvorani vsako leto zmanjka sedežev in tako je bilo tudi letos. To pač priča o tem, kako veliko je zanimanje ljudi za tovrstno glasbo.«

Pihalni orkester Talum se je »rodil« razburljivo leta 1948. Veliko prej torej, kot je nastala tovarna glinice in aluminija v Strnišču. Hja, pa tovarna ni nastala zaradi orkestra. Ustanovili so ga delavci, ki so v tistih letih začeli graditi eno največjih tovarn v Sloveniji, ki so ji potem še dolgo pravili *gigant na Dravskem polju*. Ja, leta 1948. In to pomeni, da bo orkester prihodnje leto praznoval že šestdeseto obletnico.

Za to reportažo smo se odločili, ker je februarja slovenski dan kulture, ki so mu glasbeniki posvetili koncert. Koncertirajo ponavadi decembra, tik pred novim letom, letos pa je bilo drugače. Pa nič zato. Njihovi koncerti so vedno privlačni. Tako je bilo tudi v petek, 9. februarja, v veliki dvorani restavracije Pan v Kidričevem. Odličen nastop godbe so popestrili še pevci pevskega

Leta 1948 ustanovljeni orkester Talum šteje danes 47 članov. Preseneča, da so večinoma mladi. Organizirani so v društvo. Za svoje igranje so prejeli že nekaj odmevnih priznanj. Od leta 1992 ga vodi dirigent Štefan Garkov, ki je v Slovenijo prišel iz Bolgarije. Orkester ves čas obstoja deluje pod pokroviteljstvom družbe Talum, ki skrbi za njegov gmotni položaj. Njegova osnovna naloga je – če lahko tako zapišem – igranje na pogrebih naših umrlih sodelavcev ali upokojencev. Mnogo važnejša in pomembnejša pa je njihova koncertna dejavnost. Z njo nas vedno znova razveseljujejo.

Ja, ni vse v turbofolku.

Prve vaje po koncertu se je udeležilo malo godbenikov. Tako je baje vedno, zato se dirigent niti ni preveč vznemirjal. Začeli so s prvimi takti nove skladbe *Al' me boš kaj rada imela*. Najprej klarineti, nato saksofoni, pa flavte in trobente. Nekakšna »džez« priredba slovenske narodne.

Med odmorom pa smo se začeli pogovarjati. No ja, še prej so v čast enemu od klarinetistov zaigrali, ker je imel rojstni dan. Pa tudi »špicarji« so že začeli krožiti po dvorani.

Ves čas me je zanimalo, zakaj dirigent Štefan Garkov še vedno vztraja pri orkestru. Ko je prišel v Slovenijo, mu je sodelovanje z orkestrom pomenilo del preživetja, danes pa mu tega ne bi bilo več treba početi. Seveda sem ga to tudi vprašal.

zboru iz Majšperka in kvartet flavtistik, sicer članic orkestra. Predvsem flavtistke so navdušile, čeprav z malo predolgim programom. Sam sem osupnil zaradi velikega števila mladih glasbenikov. To, kar je bila včasih največja težava orkestra, je danes prednost. Dirigent Štefan Garkov je koncert označil kot zelo dober, bojda pa je bila še boljša vaja pred koncertom. Razumljivo, saj je drugače igrati v prazni dvorani kot pred občinstvom. Občinstvo pa je bilo, kot ponavadi, ponovno navdušeno. Stalni obiskovalci koncertov pihalnega orkestra Talum in tudi tisti, ki so se ga udeležili prvič, smo doživeli zares prijeten in z glasbo nabit večer. V dvorani vsako leto zmanjka sedežev in tako je bilo tudi letos. To pač priča o tem, kako veliko je zanimanje ljudi za tovrstno glasbo.

»Postal sem profesionalni dirigent in pravzaprav me v amaterskem orkestru, kot je Talumov, naj ne bi nič zadrževalo. Sem pa v tem orkestru veliko naredil in kakovost še raste. Čutim odgovornost za prihodnost godbe in ni mi pod čast, če delam z amaterskimi glasbeniki. V orkestru vlada zelo pozitivno vzdušje in zdi se mi, da v njem puščam svojo sled.«

Garkov je končal Glasbeno akademijo v Ljubljani (mimogrede, končal jo je tudi v Bolgariji, tam kot hornist) in postal dirigent. Talumov pihalni orkester vodi že 15 let. Uf, kako čas hitro mineva!

»Ambicije? Želim si, da bi se orkestru pridružilo še več glasbenikov, predvsem manjkajočih glasov. Nimamo nizkih pihal, oboe, rogov, manjka več pozavn. Potrebovali bi tudi tolkala.«

»Drugo leto bo torej minilo 60 let od ustanovitve orkestra. Želijo, da bi ta visoki jubilej proslavili z gala koncertom. Nanj želijo povabiti eminentne goste s slovenske glasbene scene. Prepričan sem, da si tega želimo tudi mi.«

Švagani so seveda poglavje zase. Poleg »starega« Švagana igrajo v orkestru še njegov sin Drago in oba vnuka, Matija in Blaž. Menda pa je pri godbi igral tudi njihov ded oz. praded.

je? Zdi se mi, da bi bilo nekaj hudo narobe, če bi orkester razpadel. Kaj pa menite vi? Verjamem, da isto. Drugo leto bo torej minilo 60 let od ustanovitve orkestra. Želijo, da bi ta

To, da se imajo v orkestru dobro, je potrdila tudi predsednica Maja Majcen. Včasih, tega se spominjam tudi sam, so se na vajah nenehno prepirali. Orkestru je grozil celo razpad. Danes pa starejši in mladi zelo dobro sodelujejo. »Hinko (Dasko, op. p.) skrbi za vzdušje«.

Zakaj toliko mladih, sem vprašal. »Zaradi izredno dobrega in ustvarjalnega vzdušja. Dober glas o nas se daleč sliši. Naši koncerti so dobri in mladi se radi pridružujejo. Program je zanje zanimiv.« Res. Skladbe, ki jih izvajajo, niso več le koračnice ali polke. Garkov je dodal, da mladi v orkestru tudi osebnostno rastejo. Niso pa le dobri glasbeniki. Dobri so tudi v šolah. Med njimi so celo zlati maturanti.

Na vprašanje, ali kaj pogrešajo, Maja odgovarja: »Pogrešamo svoj prostor. Trenutno vadimo v domu krajanov v Apačah. Za to je poskrbela občina Kidričevo. Ni pa to najboljša rešitev, ker se moramo nenehno prilagajati in tudi administrativnih težav je veliko. Kar naprej pogodbe in papirji. Želeli bi tudi več gostovanj. Doma in mogoče tudi v tujini«.

»Jaz pa želim, da bi se orkestru pridružilo več zaposlenih iz Taluma in njihovih otrok. Saj nekaj jih je, vendar se mi zdi, da premalo,« je dodal Garkov. Drugače pa so veseli in zelo zadovoljni, da delajo pod pokroviteljstvom Taluma, saj ta poskrbi za vse njihove potrebe. Nimajo težav z uniformami in tudi z instrumenti ne.

Drago sploh zelo zavzeto sodeluje tudi pri vseh aktivnostih orkestra. Ni veliko podjetij, družb ali kakor jim že pravimo, ki bi imele pihalni orkester. Ali ga Talum sploh potrebu-

visoki jubilej proslavili z gala koncertom. Nanj želijo povabiti eminentne goste s slovenske glasbene scene. Prepričan sem, da si tega želimo tudi mi.

Najboljše fotografije tega meseca

Korant. Foto: Zdravko Štumberger.

Poljub. Foto: Vinko Fištravec.

Labodja družina na Dravi. Foto: Stojan Žnidarko.

Kultura poljuba

ANTONIJA KRAJNC
FOTO IVO: ERCEGOVIĆ

»Ne glede na to, ali so poljubi erotični ali romantični, v sebi vedno nosijo zamatke sprememb.«

Pomlad vedno znova prinaša prebujanje narave in tudi čustev. V tem letnem času se ptice »ženiijo«. Včasih nam celo uspe videti, kako se poljubljajo.

Poljub je himna ljubezni. Lahko ga damo ali ukrademo. Najboljši je v temi, za zaprtimi vekami. Poljub je božanski in izdajalski, izraža različna čustva in namene. Poljub za dobro jutro nam polepša dan, teden ali mesec. Drugačen je prijateljski poljub, poslovilni poljub ali poljub izkušenega zapeljevalca. Govorimo o sladkem, nežnem, smiselnem, osrečujočem, ljubečem, zaljubljenem, polnem, očarljivem, čudovitem, strastnem, vročem, divjem, blestečem, sramežljivem, previdnem, ukradenem, skritem, hitrem, dolgem, ponovljenem, hladnem, prisiljenem, navdušenem, prvem in zadnjem poljubu.

Presenetljivo je, kako intenzivno delujeta poljub in dotik z ustnicami. Srce začne hitreje biti, poljub brez besed spregovori v vseh svetovnih jezikih. Ta preprosti dotik seže do duše in pri tem ne doživljamo samo telesne izkušnje. S poljubom poskušamo drugega in istočasno čutimo lastno bistvo. Kot solze in dotik je poljub izraz čustvovanja, včasih iluzij, nesporazumov ali celo zmot. Nikoli ne vemo, kdaj bomo dali ali dobili kakšen nepričakovan poljub. Najbolje se je pripraviti na to, da ga vedno lahko dobimo ali damo. Poljubov smo deležni od matere, očeta, ljubčka, ljubice, prijatelja, prijateljice, znancev ... Poljubljamo posvečene predmete, z zadnjim poljubom se poslavljamo od mrtvih sorodnikov ali prijateljev.

Pri poljubljanju vdihavamo v dvoje isti zrak, izmenjamo slino. Poljub združuje telo, psiho in erotiko. En poljub vodi k drugim poljubom. V vsakem primeru

je poljub izmenjava energij, ritual, možnost ustvarjanja stikov, pozdravljanja in izražanja medsebojnega spoštovanja. Zelo dobro in v celoti nadomesti besedno komunikacijo.

Po drugi strani je poljub socialna govorica: družinska, politična ali religiozna. Govorica poljuba vedno niha med nežnostjo in seksualnostjo.

Poljub je rezultat kulture in v takšni obliki, kot ga poznamo na Zahodu, pri prebivalcih Afrike, Amerike, Oceanije in Avstralije ni bil znan. Podobno velja za Kitajsko in Japonsko. Za Eskime je poljub z jezikom nepredstavljen, ker z njim mehčajo usnje, čistijo otroke. Eskimi se poljubljajo z nosovi. Ta način je razširjen tudi še v nekaterih delih severne Evrope. Poljub z nosom omogoča identifikacijo po telesnem vonju.

Nekatere stare civilizacije so bile prepričane, da je možno posesati dušo skozi usta. Zaradi tega ne smemo biti presenečeni, če v nekaterih delih sveta naletimo na napise, ki prepovedujejo poljubljanje na javnih mestih.

Iz strahu pred nalezljivimi boleznimi je v določenih delih sveta poljub prepovedan tudi v današnjem času. Poljub, ki ga pozna zahodna kultura, je za mnoge kulture sveta nespodoben.

Pri nekaterih aboriginskih plemenih je navada, da gosta namažejo s potom gostitelja in mu na ta način izkažejo dobrodošlico. S tem ritualom gostitelj želi sprejeti gosta v svojo intimno sfero. Pot združi dve osebi v novo skupno identiteto.

Pri poljubljanju je vonj najmanj tako pomemben kot okus. Znano je, da dojenčki razpoznavajo mamo po njenem vonju. Zahodna kultura je že od renesanse vedno bolj zatirala lastni telesni vonj in ga nadomeščala z uporabo različnih dišečih vodnic in par-

fumov. Vonj druge osebe nas v trenutku pritegne ali odbije. Za nekoga, ki ga ne maramo, rečemo, da nam »ne diši«. Mnogi posegajo za dragimi parfumi z željo, da bi na ta način ugažali drugim in jih vezali nase. Parfumi so že v antiki igrali pomembno vlogo, uporabljala jih je tudi boginja ljubezni Afrodit. V starem Egiptu so za osvežitev daha uporabljali med in zeliščne bonbone.

Zanimiv je tudi poljub roke. Nekateri raziskovalci trdijo, da se je najprej pojavil v civilizaciji Sumercev v 4. stoletju pred Kristusom. Ritualni poljub roke je bil razširjen v antiki, izvajali pa so ga na podlagi strogih in jasnih pravil in predpisov.

Poljub v srednjem veku je bil družabno in politično izredno pomemben. Bil je enakovreden pogodbi. Kot dokazilo ali pečat trdnosti sklenjenega dogovora sta se dva pogajalca poljubila na usta.

V zgodovini so se vrstili ritualni poljubi različnih delov telesa: nog, kolen, rok, obraza in ust. Poljub na usta simbolično nakazuje enakopravnost dveh. Podrejeni so poljubljali roke, ramena ali noge dostojanstvenikov, oni pa so svoje podrejene občasno poljubljali na glavo.

Poljubu se v literaturi, umetnosti in kulturi pogosto pripisuje nekaj svetega, poživljajočega in zdravilnega. Umetnost poljubljanja je stvar osebnega doživljanja duše in zaradi tega niso vsi poljubi vzvišeni ali užiteni. Od užitkov nas odvrčajo lepljivi, slinasti in neokusni poljubi.

Ne glede na to, ali so poljubi erotični ali romantični, v sebi vedno nosijo zamatke sprememb.

Shakespeare se je spraševal: »Je dva tisoč poljubov taka težava?«

Koncert Obarijada Pust

FOTO: SRDAN MOHORIČ, IVO ERCEGOVIĆ, DARKO FERLINC

Državno prvenstvo Skei v veleslalomu in smučarskih tekih

MILAN FAJT

FOTO: ZDRAVKO ŠTUMBERGER

Na pobočjih nad Črno na Koroškem je v petek, 9. februarja 2007, potekalo XIII. tradicionalno državno prvenstvo SKEI v veleslalomu in smučarskih tekih. Na prvenstvu je sodelovala tudi maloštevilna ekipa našega sindikata,

in sicer eno dekle in sedem prvovršenih fantov s kvalifikacijske tekme, ki je bila na Rogli.

Na progi so bile zagotovljene enakovredne razmere za okrog osemsto tekmovalcev, za kar gre izredna pohvala

Smučarskemu klubu Kralj Matjaž iz Črne na Koroškem, ki je postavil progo in meril čas. Verjetno to ni bilo naključje, posebno če poznamo dejstvo, da so se v teh krajih rodili in tam začeli svojo smučarsko pot naši priznani smučarji, kot so Tina Maze, Mitja Kunc, Aleš Gorza in še nekateri manj znani.

Naši smučarji so se kljub visokim startnim številkam uvrstili proti pričakovanju zelo dobro. Jelka Kovač je v svoji starostni kategoriji, v kateri je tekmovalo več kot trideset smučark, dosegla odlično drugo mesto in ponosno stopila na zmagovalni oder, za kar ji čestitamo.

Tudi fantje niso bili od muh. Vsi so tekmovali v najštevilčnejši kategoriji, ki je štela prek petsto tekmovalcev, in dosegli presenetljivo dobre uvrstitve. Letos na naše veselje nihče od naših ni predčasno zapustil proge, kar kaže na že zgoraj omenjeno profesionalnost organizatorjev.

Ekipna uvrstitev je bila nekoliko slabša, ker je veljal proporcionalni sistem točkovanja. Prvovrščeni je dobil 100 točk, stoti pa 1 točko; točke za eno ekipo so bile seštevek točk prvih treh uvršenih iz posameznih območij in starostnih kategorij. Tako je večja ekipa imela neprimerno več možnosti za ekipno zmago kot Talumova ekipa, ki je štela osem članov in je nazadnje pristala na solidnem 10. mestu med 17 ekipami. S ponosom lahko pove-
mo, da smo ugnali velika območja, kot so Celje, Posavje in Zasavje.

S sindikalnega smučarskega tekmo-
vanja smo odnesli lepe vtise, pa tudi poškodbe ni bilo v naši ekipi, kar pa je najvažnejše.

Jelka Kovač

Ekipa Taluma

Zahvala

*Pomlad prihaja v tvoj vinograd,
drobne trobentice že cvetijo,
te čakajo, te kličejo,
a ti tiho, tiho spiš
in se nič več ne zbudiš.*

Ob mnogo mnogo preranem slovesu od moža, očeta, tasta in dedka

JOSIPA ZOBİČA

iz Vlahovičeve 5, Kidričevo

se iskreno zahvaljujemo vsem prijateljem in sodelavcem za lepo tiho misel ob slovesu, za izraženo sožalje, za darovano cvetje, sveče in denarno pomoč. Hvala predstavniku Taluma za iskren, lep govor, pevskeму zboru Talum za lepo petje in godbenikom Taluma za odigrano melodijo. Za vse pristrčna hvala DE Izparilniki, DE Vzdrževanje in sindikatu SKEI iz Taluma. Vsem in vsakemu posebej še enkrat hvala.

Žena Anica, hčerka Albina z družino in sin Bojan

SLOVARČEK: ELDE – DESNI PRITOK LABE V NEMČIJI, TORA – PENTATEVH, PRVI DEL BIBLIJE, KI OBSEGA PET MOJZESOVIH KNJIG, HAUS – SMUČARSKI CENTER V AVSTRIJI, EATON – AMERIŠKI SLIKAR (JOSEPH, 1829-1875), FEDOROV – RUSKI HOKEJIST (SERGEJ, 1969), NOI – LEVI PRITOK MEKONGA V LAOS-U, NOATAK – MESTO IN REKA NA ALJASKI, TEPENEAG – ROMUNSKI PISATELJ (DUMITRU, 1937).

SLOVENSKI ARHITEKT (1872-1957)			SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	DESNI PRITOK LABE V NEMČIJI	VODJA KULTURNE SEKCIJE V TALUM-U (DARKO)	SLOVENSKI TV REALIZATOR (VODNIK)	OZNAKA ZA NEZNANCA	PRETEHTANA SPRETNOST, ZVIJACNOST	NEZNANKA V MATEMATIKI	SLOVENSKI ARHITEKT (1912-2005)			
			GOSPOD. NAGOVOR MUS. DUHOVNIKOV										
		GRŠKI NOG. KLUB	→										
TALUM 2007	MESTO V RUSIJI, OB REKI URAL	DEL JADRNICE PENTATEVH	↓				POST SCRIPTUM OSNOVNA SOLA			DAMJAN FRAS KITAJSKA DINASTIJA	↓	↓	MILANSKA OPERNA HIŠA
MUŠKATNO BELO VINO						PIJAČA STARIH SLOVANOV KRAJ V HALOZAH			SMUČARSKI CENTER V AVSTRIJI UMETNA VOLNA IZ KAZEINA				
VRTNICA				IZOBRAŽENEC AM. SLIKAR (JOSEPH)									
LEPOTNA GORSKA RASTLINA							LEPO VEDEDJE, OLIKA GLAS PRI MUKANJU						
KONRAD ADENAUER				AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC (GENE, 1930)						OZNAKA ZA LÖTLI DENARNO ENOTO LESOTA			
SLOVENSKI ARHITEKT – OBNOVA UPRAVNE STAVBE					NEKDANJI PTUJSKI ŽUPAN (MIROSLAV) KRAJ PRI MEDVODAH					ČEŠKI EKONOMIST (ŠK)			
			→	IVAN TAVČAR						PREŠERNOV NAGRAJENEC IZ TALUM-A			
		ORGAN VOHA VODNA PREGRADA				NAJVEČJI MORSKI SESALEC OSEBA IZ BIBLIJE							
TALUM	SLOVENSKA NOVINARKA (LADA)	↓		MADŽARSKO MOŠKO IME DESNI PRITOK VOLGE									
	VELIKA SLABOST, NAPAKA												
NESKLADJE, NESKLADNOST								AVTOMOBILSKA OZNAKA ZA PERU	RAZLIČNA SOGLASNIKA IT. PESNICA (NEGRI, 1870-1945)	↓	↓	MESTO IN REKA NA ALJASKI	TELEVIZIJA
ANTON DERMOTA							LISTINA ZA IZUM SLOVENSKI SLIKAR, PRISOTEN V TALUM-U (DUŠAN)						
PES, KI LAJA PO SLEDI, KI NAVADNO NE VODI K DIVJADI						RUSKI HOKEJIST (SERGEJ, 1969) ODDELEK TURŠKIH JANČARJEV							
PARADIŽ, EDEN				SLOVENSKA TISKOVNA AGENCIJA GLAS	LEVI PRITOK MEKONGA V LAOSU			NASELJE OB REKI SOČI VRSTA KRATKEGA MEČA					VZDEVEK IT. MOTO-CIKLISTA AGOSTINJA
ANTONIO VIVALDI				KRAJ PRI PTUJU TINA MAZE						REKA NA NORVEŠKEM ELIZABETH HARTMAN			
ČISTA TEŽA (OBLIKA PISAVE)						ROMUNSKI PISATELJ (DUMITRU, 1937)							
SLOVENSKI ATLET SPRINTER (URBAN, 1976)						SMUČIŠČE NA POHORJU				AMERIŠKA FILMSKA DRUŽBA			

Delam varno. Uporabljam zaščitne rokavice.

Služba varstva pri delu